لوسی ئی. پارسنس (١٨٥٣ – ١٩٤٢)
سەدیەک لە بوون و حەفتا ساڵ لە تێکۆشان.. ئامادەکردن و وەرگێڕانی لە ئینگلیزییەوە: عەبدوڵا سەڵمان(مەشخەڵ)

بە ماوەی نزیک بە حەفتا ساڵ، لوسی پارسنس بەوپەڕی جیدییەتەوە دژە بە سیستەمی ئابووری سەرمایەداران تێکۆشا لەپێناو بەدەستهێنانی مافەکانی هەژاران و بەبەشانی کەمەنگەی ئەمریکی. هەستوانە ڕادیکاڵەکانی لوسی دژ بە ڕەگەزپەرستی و هەڵاواردنی جنسی بوون لەسەردەمێکدا کە ئەمریکییە ڕادیکاڵەکانیش پێیان وابوو شوێنی ژن ماڵەوەیە.

لوسی پارسنس وتاربێژ و نووسەر و ڕێکخەر لەساڵی ١٨٥٣ لە تێکساس لە ئەمریکا لە سەردەمی شەڕی ئەهلی لەدایک و باوکێکی کۆیلە لەدایک بووە.(١) لەساڵی ١٨٧٠ بە ئەلبێرت پارسن ئاشنا دەبێت و هەر زوو دوای ئەو ئاشنابوونە هاوسەرگیری دەکەن. هاوسەرگیرییەکەیان بە فەرمی ناناسرێت لەبەر ئەوەی بەپێی یاسای ڕەگەزە جیاوازەکانی ئەوکاتی ئەمریکا نەدەکرا پیاوێکی سپیپێستی ئازاد و ژنێکی ڕەشپێستی خاوەن باکگراوندی کۆیلە هاوسەرگیری بکەن.

دوای ماوەیەکی کەم لە هاوسەرگیرییە بەفەرمی نەناسراوەکەی لوسی و ئەلبێرت، ئەم دوو هاوسەرە دەستیان کرد بە داکۆکیکردن لە مافی دەنگدان بە کۆیلە ئازادکراوەکان. لوسی و ئەلبێرت دژی قەدەغەکردنی

هاوسەرگیری ڕەگەز جیاوازەکان لە ئەمریکا وەستانەوە و بە ئەم مەبەستەش بەاوکراوەیەکیان دژ بە سەرمایەداریان لە ویلایەتی تەکساس بڵاوکردبرد. ساڵی ١٨٧٢ ویلایەتی تەکساس یاسای جیم کرۆی دەرکرد، (١) بەپێ ئەم دوو هاوسەرە بەهۆی هەڵسوکانی سیاسی و باوەڕی کۆمۆنیستییان کوتنە بەر هەڕەشەی کوشتن و تۆقاندن تۆقێنەر لە ئەلبەرت کرا و بریندار کرا، بەپێ ناچاربوون ویلایەتی تەکساس جێبهێڵن و لە ساڵی ١٨٧٣ لە شاری شیکاگۆ بگیرسێنەوە.
لە شاری شیکاگۆ لوسی بوو بە هەڵسوڕاوێک کە ڕایەتیکردنی زۆرێک لە مانگرتن و ناڕەزایەتییە کرێکارییەکانی دەکرد. ئەمەش سەرەتای شکۆگیری یان هاتنەئاراوەی سەندیکاکان بوو کە ژنانی هاشپەستیشیان لەخۆگرتبوو. بەناو لوسی پارسنس لەم ماوەیەدا بوو بەدیارترین ژنی هاسپەست لە شیکاگۆ. لوسی و ئەلبەرت بەنووسین بەشداریان لە ڕۆژنامە کرێکاریی، سەندیکایی و سۆسیالیستییەکانی ئەمریکا دەکرد. دوای دەیەیەک گیرسانەوەیان لە شیکاگۆ، ڕۆژنامەی ئەنارکیستییان دامەزراند بە ناوی (زە ئەلارم). (٣) لوسی وەک نووسەر و ئەلبەرتیش وەک سەرنووسەر ڕۆڵی گرنگیان تیا گێڕا، نەک تەنها لە ڕۆژنامەی زە ئەلارم؛ بەڵکوو لە ڕۆژنامەی (زە سۆشیالیست) (٤)یش دەیاننووسی و هەروەها هەردووکیان لە ڕێزەکانی پارتی سۆسیالیستی کرێکاریدا ئەندام بوون کە لە ساڵی ١٨٧٦ دامەزرا بوو. ژیانی هاوسەرگیری ئەم دوو هەڵسوڕاوە بە شێوەیەکی ناوازە بە تێوانینی دژە سەرمایەداری و دواتریش سۆسیالیزم و کۆمۆنیزمەوە بەسترابووەوە.
لوسی و ئەلبەرت بەیاریاندا بەشداری لەو بەناندا بکەن کە بە ئاشووبەکەی هەیمارکێت ناسراون. سەرەتا ئەم چالاکییە بە پشتگیریکردن بوو لە کرێکارانی مانگرتووی کۆمپانیای مەککۆرمیک هارڤێست وەرک لە شیکاگۆ. کرێکارەکانی کۆمپانیای مەککۆرمیک هارڤێست وەرک لە سەی ئایاری ١٨٨٦ دەستیان دایە مانگرتن و بە خواستی هەشت سەعات کار لە ڕۆژێکدا. بە سەرکوتی ئەم مانگرتنە، بەشی پۆلیسی شیکاگۆ ڕەوانەی گۆڕەپانی هەیمارکێت کرا و دەخێکە ئاڕاز بوو و خۆپیشاندەرانی ئاشتیانە بە شێوەیەکی دڕندانە تۆقێ لە خۆپیشاندەرانی ئاشتییانەی کرێکاران کرا. بە ڕۆژی پاشتی زیاتر ٤ی ئایاری ١٨٨٦ زیاتر لە ٢٠٠٠ کرێکار و هاووڵاتی و خانوادەکانیان لە گۆڕەپانی هەیمارکێت بە تووڕەییەوە کۆبوونەوە. لە میانی چالاکییەکی دژەسەرمایەداران؛ بۆمبێک لەناو خەڵکەکەدا تەقییەوە و بەهۆیەوە حکوومەتی ئەفسەری پۆلیسی شیکاگۆ و چەند تەماشاکارێک کوژران و ژمارەیەکی زۆریش بریندار بوون. هەر دەم و دەست دوای ڕووداوەکە، حکومەتی سەرمایەداران پێنج کەسیان تەمەتبار کرد بەو تاوانە کە ئەلبەرتی هاوژینی لوسی پارسنس یەکێک دەبێت لەو

پێنج کەس.

لە ١١ی تشرینی دووەمی ١٨٨٧دا، ئێلبێرت پارسنس و سێ پیاوی دیکە سزایان بەسەردا سەپێندرا و لە زیندانی ویلایەتی جێلیەت ئیعدام کران. بە درێژایی ئەم کارەساتە، لوسی پارسنس نەک هەر بەدەنگ نەبوو، بەڵکوو وەک هەڵسوڕاوێک درێژەی بە کارەکانیدا. لە کاتێکدا ئێلبێرت لە زیندانی کوک کاونتی بوو، لوسی بەاوکراوەکانی دەفرەشت بە کێکردنەوەی پارە بە بەرگری یاسایی لە هاوژینەکەی. لوسی هەرچەندە سەرکەوتوو نەبوو لە ئازادکردنی ئێلبێرتی هاوسەری لە زیندان، بەڵام دوای ئیعدامی هاوژینەکەی کتێبی لێبووردنی ئنارکیستەکان و پێداچوونەوەی وردبینانە لە پشتویێکانی هەیمارکێت بەاوکردەوە، کە لە ئێستادا لە کتێبخانەی کتێب و دەستنووسە دگمەنەکان پارێزراوە. کتێبی (ئازادی، یەکسانی و هاوپشتی) کە کەڵەکەی نووسین و وتاری لوسی پارسنسە کە لەنێوان ساڵانی ١٨٧٨ – ١٩٣٧ نووسراوە.

لوسی لە بیست و یەکی کانوونی یەکەمی ساڵی ١٨٨٦دا لە وتارێکیدا بەناوی من ئنارکیستم دەڵێت(من ئنارکیستم. پەم وایە زۆرێک لە ئێوە هاتوون بۆ ئێرە، بۆ ئەوەی بزانن ئنارکیستی ڕاستەقینە و زیندوو چۆنە. پەم وایە هەندێکتان چاوەڕێی ئەوەتان دەکرد کە بە دەستێک بەمبێک و بە دەستەکەی ترەوە مەشخەڵێکی بەسەدار ببینن، بەڵام بەهیوا بوون لە بینینی هیچ کامیان. ئەگەر بیرکردنەوەتان سەبارەت بە ئنارکیستێک بەم شێوەیە بووە، ئەوا شایەنی ئەوەن بەهیوا بن. ئنارکیستەکان مرۆڤی ئاشتیخواز و پابەندی یاسان.)(٥)

تێرا هانتەر پرۆفیسەر لە زانکۆی پرینستن دەڵێت(لوسی و بنەماڵەکەی کاریگەرییان لەسەر فرواوانتربوونەوەی خەباتی ڕەشپێستەکان هەبووە،)یان جۆن جاکلن دەنووسێت(پێ بە پێ لەگەڵ چوونە سەری ناو و ناوبانگی لوسی پارسنس وەک ژنێکی دژبەیەک مایەوە، نەک تەنها

لەسەر بنەمای شوناسی رادیکالبوون، بەکو وەک هەستەوەکی ژنیش. بەپێی گوتەی جەنز، وتارە ئاگرینەکانی لوسی جگە لە وتاری خانمانە هیچی تر نەبوون. هەر بۆیە پۆلیسی شاری شیکاگۆ لوسی بە "مەترسیدارتر لە هەزار یاخیبوو" ناوزەد دەکات.
دواجار پەداگری لوسی لەسەر باوەڕکانی و هەروەها تووندبوون لەسەر ئەو باوەڕانە وای کردبوو لایەن هەوادارانیەوە خۆشویستیەکی زۆری هەبێت. لوسی دەڵێت (زۆرم پێخۆش ئەو مەقسەدیەم بەدەست بێت کە سەری بارانە دزەکانی سەرمایەدارانی دەقرتێنن.)
لوسی پارسنیس لە حەوتی ئازاری ساڵی ١٩٤٢ لە ئۆفەندیە لە شاری شیکاگۆ بە هەمیشە چاوەکانی لێک دەنێت و جیهانی پێ لە ستەم و چەوسانەوەی چینایەتی جەدەهەڵێت بە هەمیشە لە نەو دەی مەژووی خەباتی چیانەتی کرێکاران دژ بە سەرمایەداران بە زیندوویی دەمێنێتەوە.

تێبینییەکان :
(١)لەهەندێک سەرچاوە ساڵی لەدایک بوونی لوسی ١٨٥٣ و هەندێک سەرچاوەی تریش پێیان وایە ١٨٥١ ساڵی لەدایک بوونییەتی. بۆیە من لەرێ بە ساڵی لەدایک بوونی لوسی پشت بە زانیارییەکانی ڕۆکخراوی کرێکارانی پیشەسازی جیهان دەبەستم و ساڵی ١٨٥٣ ب ساڵی لەداک بوونی لوسی دادەنێم.
(٢)یاساکانی جیم کرۆ؛ یاسای ویلایەت و ناوخێیی بوون کە لە کۆتایی سەدەی نۆزدەهەم و سەرەتای سەدەی بیستەمدا لە باشووری ئەمریکا هاتنە ئاراوە و جیاکاری ڕەگەزییان جێبەجێ دەکرد، "جیم کرۆ" زاراوەیەکی سووکایەتیپێکردنە بە ئەمریکییەکی ئەفریقایی. ئەم جۆرە یاسایانە تا ساڵی ١٩٦٥ کاری پێدەکرا.
(٣)ڕۆژنامەی زە ئەلارم؛ وەک ڕۆژنامەیەکی ئەنارشیستی ژمارە یەکی لە چواری تشرینی یەکەمی ساڵی ١٨٨٤ لە ویلایەتی شیکاگۆ وەک زمانحاڵی هەفتانەی کۆمەڵەی نەونەتەوەیی کرێکاران، بڵاوکراوەتەوە. سەرنووسەری ڕۆژنامەکە ئەلبەرت پارسنس بوو.زە ئەلارم یەکێک بوو لەو هەشت ڕۆژنامانەی کە پەیوەستبوونی خەیان بە کۆمەڵەی نەونەتەوەیی کرێکاران ڕاگەیاند و هەروەها تاکە ڕۆژنامەش بووە کە بەزمانی ئینگلیزی دەرچووە.
(٤) ڕۆژنامەی زە سۆسیالیست؛ هەفتەنامەیەکی سۆشیالیستی بوو لە شیکاگۆ کە ژمارە ١ ی لە ١٤ی ئەیلوولی ساڵی ١٨٧٨ بڵاوبۆتەوە و دوا ژمارەشی ژمارە ٤٩ لە ١٦ ی ئابی ١٨٧٩ دەرچووە.
(٥)لەوانگەی مارکسیزمەوە جیاوازییەک هەیە لەنێوان ئەنارکسیتەکان و کۆمۆنیستەکان. هەردوو ئەم ڕەوتە هەستەوەی نەوجەرگەی خەباتی

چینایەتی و بزووتنەوەی کرێکارین، بەڵام بە دوو ئاسۆ و تەوانینی سیاسی چینایەتی جیاوازەوە هەڵدەسوڕێن.

ئامادەکردن و وەرگێڕانی لە ئینگلیزییەوە : عەبدوڵا سەڵمان(مەشخەڵ)

سەرچاوەکان :

https://en.wikipedia.org/wiki/Lucy_Parsons

https://www.library.illinois.edu/rbx/2019/02/28/lucy-e-parsons/

/https://archive.iww.org/history/biography/LucyParsons/1